

Volyňský masakr: Zůstalo přes 100 tisíc obětí, k popravě sloužily sekery i vidle

denik.cz/ze-sveta/volyňsky-masakr-valka-ukrajina-1943-az-1944.html

5. března 2023

Volyň je hraniční region a historická oblast na severozápadě dnešní **Ukrajiny**, ležící mezi řekami Pripjať a Západní Bug. Ve středověku byla významnou součástí Haličsko-volyňského knížectví a po jeho rozdělení mezi Polské království a Velké knížectví litevské připadla Litvě.

V 16. století se stala součástí polsko-litevského soustátí, tzv. Rzeczni pospolite, proti němuž vedl v 17. století povstání ukrajinský kozácký ataman Bogdan Chmelnický. Nakonec se Volyň stala součástí Ruského impéria, jehož součástí zůstala až do roku 1918. Vývoj jejího dalšího politického osudu byl doslova turbulentní.

Mezi dvěma válkami

Po polsko-sovětské válce byla Volyň opět rozdělena: Západní Volyň připadla polskému státu, Východní se stala součástí Sovětského svazu, resp. Ukrajinské sovětské socialistické republiky.

Od 20. let minulého století existovala na Ukrajině Organizace ukrajinských nacionalistů (OUN), nacionalistické politické hnutí usilující o nezávislost Ukrajiny a vystupující proti nadvládě jak Polska, tak i Sovětského svazu.

V bitvě s banderovci utrpěli Čechoslováci těžké ztráty, boj ale skončil čestně

V letech 1932 a 1933 vyvrcholil na celé Ukrajině uměle vyvolaný hladomor, kde v důsledku Stalinem nařízené konfiskace obilí zahynulo více než 3,3 milionu lidí.

OUN se v té době začala stále víc přiklánět k Adolfu Hitlerovi, jenž se stal v roce 1933 novým kancléřem Německa, jež proměnil v nacistický a fašistický stát otevřeně potlačující lidská práva a svobody. Kontakt s Hitlerem přinesl OUN německou materiální a finanční pomoc, již začala využívat k záškodnickým akcím na území Polska a Sovětského svazu, jako jsou sabotáže, žhářství a podobně.

Často skloňovaným jménem té doby bylo jméno **Stepana Bandery**, který se stal v roce 1931 hlavním propagandistou OUN a reprezentantem její radikální frakce, přičemž jemu podřízené jednotky nechvalně prosluly atentáty na osoby, které podezřívaly z neloajlnosti. V roce 1933 však byl Bandera na polském území zatčen a odsouzen na doživotí.

V září 1939 vypukla druhá světová válka, v níž Německo a krátce po něm i Sovětský svaz napadly Polsko ze dvou stran. Polskou část Volyně obsadila v té době na základě paktu Ribbentrop-Molotov Rudá armáda, roku 1941 pak vojska německá.

Vinnycja jako peklo na zemi: Hladomor nebyl to nejhorší, zvěrstva vojsk už ano

Bandera Němci dostali z vězení a přesunuli ho do Krakova, kde udržoval blízké kontakty s wehrmachtem. V roce 1941 se podílel na vzniku ukrajinských nacionalistických praporů Nachtigall a Roland, jež měly bojovat po boku německé armády proti Sovětskému svazu. Když ale Bandera po německém útoku na Sovětský svaz vyhlásil jednostranně nezávislý ukrajinský stát, skončil nejdříve v berlínském vězení a v roce 1942 v koncentračním táboře Sachsenhausen, byť ve zvláštní cele pro vysoce postavené politické vězně. Ačkoli se hitlerovské Německo spolupráce s ním nadále nezříkalo, samostatnou Ukrajinu nepotřebovalo a nechtělo.

Na volyňské masakry, které vypukly na jaře 1943 na územích, nacházejících se v meziválečných hranicích Polska, v nichž bylo téměř rovnocenně zastoupeno polské a ukrajinské obyvatelstvo, neměl Bandera přímý vliv. Přesto bývají dodnes často spojovány s jeho jménem, protože členové OUN i její ozbrojené jednotky, Ukrajinské povstalecké armády (UPA), založené v roce 1942, si obecně říkali **banderovci**.

Genocida, či tragédie?

Drastické vyvražďování polských civilistů na **Volyni**, spáchané banderovci za aktivní pomoci ukrajinských rolníků – a následná polská odvěta, zaměřená proti ukrajinským civilistům – představuje nepochybně nejkrvavější epochu polsko-ukrajinského konfliktu a dodnes neuralgický bod v polsko-ukrajinských vztazích.

Ten se projevuje i na jeho samotném označování. Zatímco podle polských historiků, například podle odborníka na polsko-ukrajinské vztahy profesora Grzegorza Motyky, šlo o „etnickou čistku splňující definici genocidy“, v ukrajinské Wikipedii je volyňský masakr označen pouze jako „volyňská tragédie“.

„Všechny vlády Druhé Polské republiky (z let 1918 až 1939) chybovaly ve své politice vůči ukrajinské menšině, zejména v předvečer války (například polonizační akcí v Chełmské oblasti a na Volyni). Přesto

se ale zdá, že ‚protipolská operace‘ (označení, které pro volyňský masakr používali ukrajinští nacionalisté, pozn. red.) byla spíše přímým důsledkem nacionalistické ideologie OUN a fascinace její radikální frakce fašismem,“ píše polský politolog Mariusz Zajączkowski na stránkách Volyňský masakr.

Krutý konec ghetta Rovno: Před 80 lety vyvrcholil vraždící akcí v lese

„Dalším faktorem byla jistě etnická politika Sovětů a Němců v letech 1939 až 1942 na okupovaných jihovýchodních polských územích.

Ti první prováděli v letech 1940 a 1941 deportace, zatímco ti druzí od léta 1941 systematicky vyhlazovali s pomocí některých Ukrajinců židovskou populaci. V důsledku toho banderovci dospěli k závěru, že by mohli následovat příkladu obou totalitních mocností, a úspěšně tak vyřešit etnické problémy stojící v cestě vzniku radikálně nacionalistického ukrajinského státu,“ dodává Zajączkowski.

Kódové označení „protipolská operace“ podle něj ve skutečnosti znamenalo plánované vyhlazení Poláků na sporných územích Volyně, východní Haliče a jihovýchodní Lublinské oblasti, jež banderovci považovali za „původně ukrajinská“.

Někteří ukrajinští historici mají naproti tomu podle Zajączkovského tendenci označovat volyňské vraždění za fázi „druhé polsko-ukrajinské války, probíhající v letech 1942 až 1947“ a za pokračování polsko-ukrajinské války z let 1918 a 1919 o kontrolu nad východní Haličí, která skončila ukrajinskou porážkou. „Nicméně ti umírněnější používají termín ‚volyňská tragédie‘,“ prohlašuje polský politolog.

Ano, Poláci vraždili civilisty také, ale...

Ukrajinská Wikipedie, píšící skutečně o volyňské tragédii, zdůrazňuje, že masakrům na jaře 1943 předcházely podobné akce Poláků vůči Ukrajincům.

„Nejnázornějším příkladem protiukrajinských akcí byly pacifikační akce proti Ukrajincům, které prováděla polská pomocná policie v německých službách. Přes odpor vedení polského odboje se k těmto jednotkám přidalo asi 1500 až 2000 lidí. V listopadu 1941 začali polští vojáci zabíjet ukrajinské veřejné osobnosti v Generální gubernii. Polská policie se podílela na četných pacifikačních akcích v ukrajinských vesnicích. Podle některých zpráv polská policie zničila často na každou polskou vesnici vypálenou povstalci pět a někdy i více ukrajinských vesnic... Polské útoky na ukrajinské vesnice začaly dlouho před červencem 1943,“ tvrdí ukrajinská Wikipedie.

Šílený masakr v Rumbule: Žena vydržela nahá ve sněhu předstírat smrt, přežila

Trochu jiný pohled nabízí například organizace Open Democracy: „Děni na Volyni v roce 1943 je důležitým prubířským kamenem veřejné paměti v Polsku. Německá správa na Volyni se etnické čistky proti svým polským obyvatelům nepokusila nikdy opravdu zastavit. Polská ilegální Zemská armáda, která byla podřízena polské exilové vládě, zahájila takzvané ‚preventivní operace pomsty‘, namířené proti ukrajinským vesničanům, teprve později,“ píše její autor Andrii Portnov.

Podle něj bylo v důsledku odvetných akcí ilegální Zemské armády zabito asi 10 tisíc ukrajinských civilistů. „Měli bychom si povšimnout jasného kvantitativního rozdílu v počtu obětí. Polští historikové odhadují celkový počet polských obětí UPA na zhruba 100 tisíc (toto číslo zahrnuje i oběti ‚protipolské operace‘ ve Východní Haliči). Podle předního odborníka na toto téma Grzegorze Motyky by ani nejkritičtější hodnocení polských operací proti ukrajinským civilistům nemělo tyto akce srovnávat s plánovaným vyhlazením Poláků na Volyni a ve východní Haliči,“ dodává Portnov.

Celkový počet polských obětí volyňského masakru je dodnes předmětem diskusí historiků, podle Motyky považují polští historici v první dekádě 21. století za nejpravděpodobnější odhad 50 tisíc až 60 tisíc zavražděných Poláků, z toho 15 tisíc do července 1943 a 17 tisíc v samotném červenci.

Watch Video At: <https://youtu.be/CgrbOCX3000>

Zdroj: Youtube

Masakr na Volyni propuká

Dodnes je sporné, zda vraždění na jaře 1943 začalo v důsledku přijatého rozhodnutí OUN o odstranění všech Poláků ze všech zemí, jež ukrajinští nacionalisté považovali za ukrajinské, nebo zda vedení OUN, reprezentované třetí konferencí této organizace, rozhodnutí o zahájení vojenské akce proti Polákům odložilo, a ta vypukla v podstatě spontánně, z iniciativy místních velení.

Dmytro Kljačivskyj (1911–45) alias Klym Savur, hlavní architekt plánu vyhlazení Poláků na Volyni Zdroj: Wikimedia Commons, autor neznámý, volné dílo, „Podle nejpravděpodobnějšího hypotézy rozhodli o genocidě Poláků tři představitelé volyňské OUN-B: Dmytro Kljačivskyj, který vedl volyňskou OUN-B, Vasil Ivachiv, vojenský

úředník OUN-B, a Ivan Lytvynčuk, velící jednotkám UPA na severovýchodní Volyni,“ uvádí česká Wikipedie.

První předehrou krvavého volyňského jara 1943, považovanou za začátek volyňského masakru, byla masová vražda obyvatel volyňské polské kolonie Parośla Pierwsza, kde stovka příslušníků UPA dne 9. února 1943 ubila sekerami a noži 149 až 173 Poláků včetně žen a dětí.

V noci z 26. na 27. března 1943 povraždily jednotky UPA podřízené Ivanu Lytvynčukovi nejméně 179 lidí v Lipnikách. O necelý měsíc později, dne 23. dubna 1943, došlo k další masové vraždě, když jednotka UPA pod osobním Lytvynčukovým velením zabila asi 600 lidí v Janowej Dolinie.

V květnu se k masakrům přidalo žhářství: dne 12. května byly vypáleny čtyři vesnice v okrese Sarnybyly, v noci z 24. na 25. května 1943 lehla popelem všechna sídla a statky v okrese Vladimir a dne 28. května vypálily oddíly UPA obec Starykia. Vraždění obyvatel přitom pokračovalo pořád dál: dne 24. května 1943 bylo povražděno asi 170 lidí v obci Niemodlin v oblasti u Kostopilu, pobiti byli také všichni obyvatelé Starykie. Do července 1943 došlo k více než 60 útokům na polské obce na Volyni.

Polské civilní oběti masakru z 26. března 1943 spáchaného Ukrajinskou povstaleckou armádou za pomoci obyčejného ukrajinského rolnictva ve vesnici Lipniki (Kostopolský kraj)Zdroj: Wikimedia Commons, Władysława Siemaszków, Ludobójstwo, page 1294, from Henryk Słowiński collection

Krvavá letní neděle

Nejvíce vražd však připadá až na léto roku 1943, zejména na neděli 11. července, kdy došlo k rozsáhlému a koordinovanému úderu proti polským civilistům na řadě míst současně.

„Za úsvitu toho dne ukrajinské povstalecké oddíly podporované místními Ukrajinci současně obklíčily a zaútočily na 99 polských vesnic ve čtyřech okresech. Vesnice byly vypáleny do základů a majetek byl drancován. Odhaduje se, že jen v ten jediný den mohl dosáhnout počet polských obětí asi osmi tisíc lidí, většinou žen, dětí a starých lidí,“ uvádí novinář a překladatel do polštiny Stuart Dowell.

Sovětsí vojáci a místní obyvatelé zkoumají těla zabitých Ukrajinců ve Verchovyně po útoku Poláků 6. června 1945, foto z ukrajinské Wikipedie, kde je volyňský masakr označen jako volyňská tragédieZdroj: Wikimedia Commons, autor neznámý, volné dílo

Jedenáctý červenec se tak zapsal do dějin jako další krvavá neděle. Volba právě tohoto času přitom nebyla vůbec náhodná. Poláci totiž byli na rozdíl od Ukrajinců prakticky všichni římskokatolického vyznání, takže nedělní rána a dopoledne trávili v kostelech na mších. Ukrajinci toho využili, kostely obklíčili, a pak udeřili na všechny uvnitř.

Vraždění probíhalo na řadě míst bohužel velmi brutálním způsobem. „Oběti bývaly skalpovány, mučitelé jim uřezávali nosy, rty a uši. Vydlobovávali jim oči, sekali ruce a hlavy mačkali ve svěrácích. Ženám byla odřezávána prsa a těhotné ženy byly bodány do břicha. Mužům usekávali genitálie srpy,“ uvádí Dowell.

Watch Video At: <https://youtu.be/b30KqjBSbog>

Zdroj: Youtube

„Dodnes jsou tyto popisy zločinů děsivé: uřezávání končetin, prsou a hýždí, házení novorozenců o stěny, zapichování rozžhavených železných tyčí do řitních otvorů atd.“ píše Kamila Baranovská z polského titulu Rzeczpospolita.

Polská odveta

Ilegální polská Zemská armáda armáda vyčlenila k boji proti Ukrajinské povstalecké armádě 27. volyňskou pěší divizi, kterou sestavila z více než 6,5 tisíce vojáků z polských partyzánských jednotek a bývalé polské policie, kromě toho se do boje proti Ukrajincům zapojily i polské komunistické partyzánské jednotky.

Během roku 1944 došlo k sérii odvetných polských útoků na ukrajinské vesnice v oblasti kolem města Chelm (dnes město ve východním Polsku zhruba 25 kilometrů od ukrajinské hranice, pozn. red.).

Krvavá neděle v ghettu: Němci předvedli děsivá zvěrstva, u vražd pořádali piknik

„V noci z 9. na 10. března 1944 byl proveden útok na ukrajinské vesnice Sagryn, kde zahynulo více než 800 Ukrajinců, Turkovychy, Šichovychy, Pasyky, Malycy, Stryzhovets, Laskiv a další, dne 26. března na vesnici Berest, kde bylo zabito více než 200 Ukrajinců. V dubnu bylo napadeno více než 20 vesnic. Vojenské formace Poláků pokračovaly v útocích na ukrajinské vesnice i v roce 1945,“ uvádí ukrajinská Wikipedie.

Zmiňuje také případ ukrajinské vesnice Verchovina, kde došlo k polskému útoku na ukrajinské obyvatelstvo a k vyvraždění vesničanů ještě bezmála měsíc po konci války, dne 6. června 1945.

Je ale třeba znovu dodat, že třebaže si jednotlivé akce v brutalitě vůči civilistům nijak nezadaly, počet ukrajinských obětí polské odvety je oproti počtu zabitých Poláků z jara a léta 1943 řádově nižší.

Volyňský masakr a dnešní ruská invaze

V roce 2016 ustanovil polský parlament 11. červenec (den erupce nejbrutálnějšího násilí) Národní dnem památky obětí genocidy spáchané ukrajinskými nacionalisty na občanech II. Polské republiky a zároveň masakry označil za akt genocidy.

Prezident **Andrzej Duda** tehdy při položení věnce u památníku vołyňského masakru ve Varšavě prohlásil, že Polsko chce, aby polsko-ukrajinské vztahy byly co nejlepší. „Pokud dnes mluvíme o budování vztahů mezi našimi národy, mezi polským a ukrajinským lidem, mezi našimi státy – a dovolte mi zde zdůraznit, že chceme, aby tyto vztahy byly co nejlepší – jedna věc je jistá. Potřebujeme si připomenout, co se tehdy stalo, aby se to už nikdy mezi našimi národy a naším lidem neopakovalo,“ uvedl Duda.

Památník obětí genocidy Poláků na Volyni v polském městě LegnicaZdroj: Wikimedia Commons, Paweł5586, volné dílo

Je krutou ironií, že zlepšit vztahy obou zemí (a povýšit je na úroveň spojeneckou úroveň) pomohl další brutální akt agrese, a sice ruská invaze na Ukrajinu loni v únoru. Dvojnásobně ironické je, že zatímco **Duda Ukrajince v jejich boji proti ruské okupaci zcela jednoznačně podpořil** a v neděli 22. května 2022 vystoupil jako vůbec první nejvyšší představitel jiného státu v ukrajinské Nejvyšší radě od zahájení invaze (se slovy, že Varšava důrazně podpoří Ukrajinu na její cestě do Evropské unie), Rusko začalo dávné vraždění Poláků na Ukrajině používat jako argument pro ospravedlnění svého útoku.

Ne, Andrzej Duda není vnukem Ukrajince s podílem na volyňském masakru

Důvodem byly kontroverzní kroky ukrajinských představitelů z let 2015 a 2016, kdy byla řada ulic nebo veřejných míst na Ukrajině pojmenována po čelných představitelích radikální frakce ukrajinských nacionalistů, zejména Stepanu

Banderovi. Je pravda, že Bandera jako radikální nacionalista ve svém programu se zničením všech Poláků a etnických Rusů nebo jejich vyhnáním z Ukrajiny počítal a neštítel se terorismu, takže jeho adorování jako bojovníka za ukrajinskou nezávislost je opravdu velmi sporné. Na druhé straně je chybou jej z organizace volyňského masakru vinit, neboť u jeho zrodu skutečně nestál.

V každém případě platí, že současné Polsko je jedním z největších, ne-li vůbec největším podporovatelem Ukrajiny v jejím boji. „Ukrajina se může na Polsko spolehnout, Ukrajinci se mohou spoléhat na Poláky. Lidé na západě Evropy si vůbec neuvědomují, co znamená ruská agrese, ruský imperialismus. Tady, v zemích, které byly za železnou oponou, lidé vědí, co to znamená nebýt zcela svobodný, co znamená ruská okupace. Ukrajinci mohou počítat s polskou podporou až do posledního dne boje,“ uvedl v srpnu 2022 polský prezident Duda.